

Cetatea Cavalerilor

Fondator: Col. r. Dr. Constantin MOȘINCAT
 Editore: Asociația Națională a Cavalerilor de Cluj
 Editura Tipo MC, Oradea-2020

Cartea Mea e și a Ta! ISSN 2734-6889 - ISSN-L 2734 - 6889

1

O VIAȚĂ PRINTRE RAFTURI DE ARHIVĂ

Convorbire inițiată și consemnată de Aurel PENTELESCU

Motto:

„Demnitatea unui om se măsoară
 prin faptele sale.” (Proverb arab)

Câteva preliminarii

– Stimate Ionel Burlacu, se poate afirma, fără teama de a greși, că ai trăit o viață printre rafturi de arhivă, întrucât din cei 75 de ani pe care îi împlinești în 2 iulie 2022 circa 40 de ani ai lucrat în aceeași instituție – Arhivele Militare Române, de unde ai ieșit la pensie în urmă cu zece ani.

– Așa este.

– Cum explici această statornicie?

– Nu știu dacă în puține cuvinte aș putea să răspund la această întrebare. Sunt multe aspecte de evidențiat. De fapt, toată viața mea, toate faptele mele... Statornicia, din câte îmi dau seama, nu înseamnă comoditate, complacerea într-o anumită situație. Mie mi-a plăcut să lucrez în Arhivele Militare Române, mai ales începând cu anul 1982 când am fost desemnat custode la Sala de studiu de la Depozitul de Arhivă din Pitești. Pot spune – și sper să nu exagerez – m-am identificat cu munca cercetătorilor ce populau acea Sală. Am trăit sentimentul că sunt în postura lor, mai exact că sunt colaborator de nelipsit pentru munca de cercetare a celor pe care îi deserveam cu dosarele aduse din depozitele de arhivă la solicitarea lor. Învățasem cu de-amănuntul depozitele de arhivă, știam cu exactitate sporită locul unde se află fondurile arhivistice din care se solicitau dosarele în cercetare, respective. Cum să zic, nu bâjbâiam...

– Să înțeleg că un custode de sală în mod necesar și obligatoriu trebuie să atingă această performanță?

– Exact. Or mie mi-a plăcut să fac așa ceva, nu o luam drept corvoadă. Copil fiind, la sat, pe câmp sau în pădure, îmi plăcea să recunosc pe numele lor diferite plante, de la tipurile de iarbă la florile, arbuștii și arborii întâlniți în cale: carpen, sânger și așa mai departe. Mă bucuram de fiecare dată să le spun tuturor pe numele lor. Dacă nu știam, întrebam pe cel cu care mergeam la câmp sau pădure, de regulă pe tatăl meu.

– Interesantă comparație.

– Atunci nici nu îmi trecea prin minte că această deprindere – în fond un fel de joc copilăresc – îmi va fi de mare folos mai târziu, ca lucrător în arhive, unde mulțimea dosarelor din fondurile de arhivă seamănă leit cu ... o pădure.

– Mai sunt și alte argumente pentru statornicie?

– Eu zic că sunt. Nu m-am gândit vreodată să le enumăr, să le sistematizez... Eu zic că este bine să fii statornic în acțiunile tale. Nu rigid, statornic. Eu m-am născut la sat, provin dintr-o familie de țărani, oameni gospodari. Prin natura ocupației lor țăranii sunt statornici în viața lor, în comportamentul lor. Am văzut asta la părinții mei, la oamenii din sat. Aceștia nu consideră o corvoadă munca lor în gospodărie sau la câmp. Nu e treaba mea să teoretizez acest aspect, dar cred că statornicia este un factor de progres în viața fiecărui om. Ea te învață să fi temeinic, să faci bine lucrurile zilnic, adică să fi profesionist în domeniul său de activitate.

- **Te consideri profesionist ca om ce ai lucrat o viață printre rafturi de arhivă?**

- Da. Și mă mândresc cu asta.

- **Te ascult...**

- Îmi vine să nu răspund la această întrebare, întrucât s-ar putea să cad în patima laudăroșeniei și nu este cazul. Două mari categorii de oameni cu care am fost în contact m-au prețuit: colegii de serviciu, mulți dintre ei de toată isprava, profesioniști în meseria lor, și cercetătorii de la Sala de studiu, aceștia destul de mulți din 1982 până când am ieșit la pensie, în 2011. Această prețuire din partea tuturor celor cu care am venit în contact, colegi de serviciu sau cercetători, s-a datorat nu atât felului meu de a mă comporta, să zicem politicos, deși nu am fost niciodată un înger pe tema asta, cât ajutorul pe care am reușit să îl dau celor care m-au solicitat să îi ajut.

- **Și este puțin asta?**

- Puțin sau mult – nu asta m-a preocupat. Dacă vom avea timp la dispoziție am să relatez câteva împrejurări în care m-am considerat implicat în munca de cercetare a celor veniți la Sala de studiu, în proiectele lor.

- **În ce sens?**

- Cunoșteam bine anumite fonduri de arhivă și sugeram cercetătorilor nu alte teme, ci adâncirea temei cercetate prin solicitarea fie a altor dosare, fie a altor fonduri de arhivă.

- **Cunosc chestiunea.**

- În ce sens.

- **Relatez cu detalii împrejurarea consemnată împreună înainte de 1989.** (Pentru Centenarul morții lui Mihai Eminescu (1850-1889) m-a preocupat să aflu detalii privitoare la Divizia 20 Infanterie cu garnizoana în Târgu Mureș, comandată de Generalul Georgescu P. Ion, dislocată în martie 1939 în Poarta Someșului, la Seini, în urma atacării Cehoslovaciei de trupele naziste, România având la acea dată graniță cu statul atacat. Cum în acel an, 1939, se împlineau 50 de ani de la moartea lui Eminescu, Generalul Georgescu P. Ion, supranumit Pion, a decis să sădească pe panta dinspre vest a dealului Comșa – Seini (562 m) circa 10.000 puieți de brad scriind cu litere foarte mari numele EMINESCU, spre a fi văzut de departe, dinspre Satu Mare, când puieții vor crește pădure – gest simbolic, mobilizator pentru trupele române dislocate la granița de nord-vest a țării).

- **Îți amintești?**

- Desigur.

- **Cu acel prilej mi-ai sugerat un fond de arhivă unde se afla o scrisoare a Generalului Pion către Ministrul Forțelor Armate, Generalul Emil Bodnăraș, din anul 1955 prin care solicita sprijin financiar (foi de drum CFR: București-Seini) pentru a vedea ce a mai rămas din numita Pădurea Eminescu – „Monument al Neamului” de pe dealul Comșa-Seini.**

- Da, un dosar din fondul de arhivă D.S.P.A. (Direcția Superioară Politică a Armatei, n.n.), parcă vi l-am adus pentru cercetare.

- **Exact. În felul acesta, pentru prima dată în istoriografie am pus în circuitul științific respectiva scrisoare și toată relatarea despre Pădurea Eminescu din anul 1939 și starea ei ulterioară. Așadar, această prioritate istoriografică se datorează lui Ionel Burlacu, vrednic custode la Sala de studiu a arhivelor militare.**

- Mulțumesc pentru apreciere și sincer mă bucur tare. Pot spune că au fost și alte situații similare. Sper să îmi amintesc de ele și dacă este cazul să le relatez.

- **Vom vedea.** (Pentru cititorul de azi, pe această temă, se impun câteva precizări: 1) Pădurea Eminescu de pe dealul Comșa-Seini există și astăzi; 2) La 20 septembrie 1955, în vârstă de 72 de ani – născut la 25 decembrie 1883 – Generalul Georgescu P. Ion avea să îngenuncheze lângă „opera sa” – Pădurea Eminescu din Munții Maramureșului; 3) Cea dintâi relatare, pe bază de documente, despre „Pădurea Eminescu” a fost în „Revista de Istorie Militară”, nr. 2/1989, sub semnătura lui Aurel Pentelescu; 4) Pentru prima dată Scrisoarea Generalului Georgescu P. Ion către ministrul Emil Bodnăraș, datată 20 iunie 1955, s-a publicat în Buletinul „Mihai Eminescu”, nr. 1, 1990, Chișinău, pp. 58-62, sub semnătura lui Aurel Pentelescu; 5) Toate cele relatate mai sus se regăsesc dezvoltate de Gheorghe Munteanu (n. 1962), profesor de geografie din Satu Mare, în superba sa lucrare *Bucuria drumetșilor. Portrete și întâlniri*, Editura PROFUNDIS, Satu Mare, 2014, pp.131-142, cu mai multe fotografii color din Seini și de pe dealul Comșa, realizate de către autor).

- În ceea ce mă privește pe mine, aștept să relatez.

- Cu regret, sunt nevoit să spun că, dată fiind starea sănătății mele, cât și vârsta mea, nu am ajuns pe dealul Comșa-Seini să văd cu ochii mei Pădurea Eminescu. În schimb a văzut-o profesorul Gheorghe Munteanu, numit de mine George, mai tânărul meu prieten, el cu elevii lui, liceeni sau gimnaziști din Satu Mare, unde este rezident.

- Foarte frumos.

- De aceea, povestea cu Pădurea Eminescu, inclusiv Scrisoarea înaintată către Emil Bodnăraș, a ajuns și în cartea sa „Bucuria drumețiilor”.

Până la 20 de ani

3

- Căldura cu care mi-ai vorbit despre părinții tăi și satul natal Dăscălești mă obligă să stăruim puțin asupra primilor 20 de ani din viața ta.

- Ar fi multe de spus, dar nu-mi dau seama ce anume aspecte ar fi de interes. Copilăria la sat își are farmecul ei, sigur în mod diferit de cea de la oraș. La oraș, mai restrictivă și, evident, cultă. La sat, libertatea este deplină. Cum fratele meu Vasile era mai mic decât mine cu trei ani, uneori nu ne mai adunam acasă de la joacă, și rupți de foame. Au fost ani minunați, dar cu destule privațiuni, ca la sat, și după război, cu toate transformările sociale care au existat, unde colectivizarea a făcut ravagii. Noroc de tatăl meu, Radu Burlacu (1922-1993), mort la 71 de ani, care practica destul de bine croitoria și mai câștiga niște bani pentru achitarea impozitelor și a altor obligații către stat. La oraș, de regulă, copiii sunt feriți să afle greutățile materiale cu care confruntă părinții. La sat, copiii, într-o formă sau alta, participă direct la cunoașterea multor neajunsuri materiale ale părinților, din discuțiile lor, din frământările lor. Nu mai vorbesc de faptul că de mici sunt învățați cu munca fizică în gospodărie și la câmp, cu responsabilități de tot felul, ceea ce, zic eu, nu este deloc rău, prinde bine în viață.

- Din amintirile tale cele mai îndepărtate în timp ce anume poți să relatezi?

- Multe. Uneori îmi amintesc cât se poate de clar de viața la sat, satul meu natal Dăscălești, din zona Râmniciu Sărat, anii de grădiniță, de școală primară. Spre exemplu, în anul 1952 s-a înființat în satul Dăscălești prima grădiniță pentru copiii de 5-6 ani, născuți după război, prin anii 1946-1947, frecventată și de mine, înainte de a merge la școală. Localul unde a funcționat această grădiniță a fost într-o cârciumă, cu o sală spațioasă și podită cu scândură pe jos, curată și luminoasă. Era în centrul satului și accesibilă tuturor copiilor preșcolari. Spun asta nu pentru a lungi povestea, ci a sublinia faptul că era ceva nou pentru sătenii din Dăscălești, iar noi, copii am beneficiat de un sistem școlar relativ bine organizat, chiar dacă eram la sat și în vremea colectivizării.

- Școala primară...

- În anul 1954, toamna, întrucât împlinisem șapte ani, am mers în clasa întâi. Am avut ca învățătoare pe Doamna Florica Ionescu, care fusese învățătoare și părinților mei. Generația mea de patru ani a fost ultima în cariera ei. Fusese învățătoare de dinainte de război. Cea ce m-a impresionat în sistemul școlar interbelic a fost stabilitatea cadrelor didactice. După ce terminau Școala Normală erau repartizați într-o localitate și se împământeneau acolo pentru toată viața, deveneau fii ai satului, cu familie, cu copii. Azi e o mare fluctuație peste tot...

- Alte amintiri școlare din sat?

- Școala primară din satul Dăscălești era amplasată la șosea, în partea de est a satului. Școala era cu zid din cărămidă și acoperită cu tablă zincată, iar cele două săli de clasă, spațioase și un hol în formă de L erau podite cu dușumele din lemn. Avea o curte mare și grădini pentru loturile școlare, distribuite pe clase și învățători. Era totul bine organizat și frumos. În clasa unde eram cuprindea 22 de elevi, cu câțiva elevi ce repetau anul școlar. Exigența la învățătură era mare, după obiceiurile de dinainte de război. Scris, cititul și aritmetica erau pe primul loc. Nu se discuta.

- Clasele cinci-șase-șapte?

- Le-am urmat în Nicolești, școala fiind amplasată în fosta clădire a Școlii de Arte și Meserii, în care, în anii războiului, a funcționat Centrul de instrucție mixt româno-german. Școala era formată din două corpuri de clădiri din zid și acoperite cu țiglă, însă destul de puternic afectată de cutremurul de pământ din noiembrie 1940. Din anul 1961, când am absolvit clasa a șaptea, autoritățile de stat locale au construit noul local al școlii, existent și astăzi, destul de impunător, cam la 300 metri est spre satul meu Dăscălești.

Cetatea Cavalerilor

- Alte precizări?

- Sunt răscolit de amintiri, dar asta nu este rău. Ceea ce spun este un fel de omagiu pe care îl aduc învățătorilor și profesorilor de la acele școli. Poate noi elevii nu am fost de fiecare dată la nivelul exigențelor lor școlare, dar i-am iubit și prețuit din toată inima. Amintirea lor caldă și sinceră a rămas peste veac în memoria mea. După puterile și priceperea lor ne-au deschis calea spre viață, spre o profesie. Au fost oameni de neuitat. Cum se zic, oameni din alt veac. Responsabili, devotați meseriei lor.

- Te rog să relatezi câte ceva despre anii când ai urmat școala din Nicolești, absolvită în anul 1961.

- Efectivele clasei a cincea au fost formate din absolvenții clasei a patra de la școlile primare din Dăscălești, Nicolești și Măcrima, satele comunei. Directorul școlii era Vasile Herghelegiu, iar ca profesori erau Necula Aurel, Prodan Constantin, Titina Herghelegiu, Vasilica Ene. Orele de practică agricolă le efectuam la Gospodăria Agricolă Colectivă din Nicolești, înființată în anul 1952. Mai precizez că nu toți absolvenții clasei a patra au urmat cursurile numite astăzi gimnaziale, mulți părinți rețineau copii de la a urma șapte clase, care nu erau atunci obligatorii, doar patru clase erau obligatorii.

- Liceul...

- Mai mulți copii din comuna Nicolești au urmat cursurile liceale la Râmnicu Sărat. În anii 1961-1965 eu am urmat cursurile liceale la, azi Colegiul Național „Alexandru Vlahuță”, secția umanistă, cu examen de maturitate (bacalaureat) luat în sesiunea din iunie 1965. În acel an, la 2 iulie, am împlinit 18 ani. Cum în liceu (Școala Medie Mixtă) aveam note bune la istorie și geografie, dar și la matematică, în vara celui an am dat concurs de admitere la Institutul Pedagogic din Bacău – Facultatea de Istorie-Geografie, cu durata de 3 ani. Nu am reușit și, evident, m-am necăjit tare. Dar concursul e concurs... Lacrimile nu mai contează!

- Revenim la anii de liceu.

- Patru ani, 1961-1965, cum era la acea vreme organizat învățământul. Ulterior s-a trecut la 12 ani și s-a stabilizat la acest nivel, ca în anii interbelici. Au fost ani minunați, ca liceeni, băieți și fete, de neuitat. Liceul era de mare prestigiu în oraș. Cine urma acest liceu și reușea și la facultate știa carte, nu glumă. Exigențele școlare erau mari de tot. Sincer să fiu, de multe ori nu le puteam face față. Așa se explică și notele/mediile mai mici la unele materii de pe diploma de maturitate. Spre exemplu, la limba și literatura română în toți cei patru ani nu am putut depăși media 5 (cinci), deși nu am fost corigent. Pot spune că abia prin clasa a zecea m-am dezmoșit, ca să zic așa. Spre exemplu, în clasa a XI-a am încheiat anul cu mediile: 8,66 la istorie și matematică, cu 9 la geografie și cu 7 la fizică și chimie. Nu am avut corigențe în toți anii de liceu.

- Și profesorul Gheorghe Buzatu, născut la Sihlea, județul Vrancea, în 6 iunie 1939, a urmat liceul la Râmnicu Sărat, azi Colegiul Național „Alexandru Vlahuță”.

- Știu. Am convorbit, ca râmniceni amândoi, pe tema asta. Vorbea cu admirație despre foștii săi profesori, de prestigiul liceului și de exigențele școlare traversate. Colegiul național „Alexandru Vlahuță” funcționa din anul 1889, iar în anii interbelici s-a numit „Carol I”.

- Alte aspecte?

- Băieți și fete din Dăscălești, promoția mea, care au urmat liceul la Râmnicu Sărat au fost șase în total: Gherghe Virginia – după liceu a urmat Academia de Științe Economice din București, devenind economist; Manea Florica - după facultate a ajuns profesor în Brașov; Lefter Mărioara – după facultate a ajuns profesor de geografie în comuna Boldu, județul Buzău; Dinică Ionel – după Facultatea de Drept a ajuns judecător în Râmnicu Sărat; Gherghe Georgel – după facultate a devenit profesor de matematică în Dăscălești; Burlacu Ionel. Precizez că toți acești colegi, în afară de mine, au urmat liceul sau mai exact Școala Medie Mixtă „Ștefan cel Mare” din Râmnicu Sărat. Șansa mea de a mă specializa în istorie-geografie nu s-a realizat. Nici atunci, în 1965, nici ulterior. Drept urmare, conform legislației în vigoare, la 19 februarie 1966 am fost încorporat și am satisfăcut serviciul militar un an și patru luni (19 februarie 1966-13 iunie 1967), la Beiuș și Oradea.

- Consideri că ar trebui să vorbim distinct de această perioadă?

- Eu zic că da. A fost un moment decisiv în viața mea. Nu o dată m-am gândit la acest moment. Tuns zero și îmbăiat sub duș în pielea goală cu alți camarazi, am simțit brusc că m-am maturizat, întrând într-o altă lume despre care nu știam aproape nimic. O lume aspră, de cazarmă, bărbătească. Totul, absolut totul mi se părea altfel. Paturi suprapuse, mâncarea la cazan, târâșul pe burtă la instrucția de

Cetatea Cavalerilor

front, pasul alergător în formație, mânuitul armei și toate celelalte, o altă lume, o altă viață, plus frigul de afară și din încăperi.

- Șocat sau nu?

- Nu cred că șocat, uluit de noutatea schimbărilor care rula cu o viteză ce mi se părea amețitoare. Caporali țipând răgușit la tine, când nu făceai ce făceau toți ceilalți, foamea ce te rodea dureros în stomac, alarmele nocturne cu săritul jos din pat ș.a.m.d.

- Asta doar în luna de instrucție ca recrut?

- Da, dar și ulterior. Am realizat că a fi soldat, mai ales la infanterie, cum am fost eu, nu este o treabă ușoară, așa zice la îndemâna oricui. Dar când ești tânăr, la 19 sau 20 de ani, nu bagi totul în seamă. Mai exact, treci repede peste toate astea și chiar te bucuri, după un timp, că le-ai trecut, chiar ușor. Devi practic alt om, ceea ce pentru un tânăr înseamnă mult, te maturizezi. Pe mine m-a pus în fața realităților, a vieții aspre de bărbat.

- Cât se poate de interesant tot ce îmi spui.

- Eu zic că orice bărbat, mai exact orice tânăr ar trebui să trăiască aceste momente, această experiență de viață, unică în felul ei. Ca om, după armată te simți împlinit, stăpân pe tine, pe destinul tău. Ești, cum se spune, bărbat!

- Consideri că eliminarea serviciului militar obligatoriu a fost o greșală a guvernanților după 1989?

- Da, o foarte mare greșală sub dublu aspect: militar și uman. O națiune neinstruită militar atâția ani este ceva foarte grav. Nu numai că așa ceva este împotriva tradiției militare, dar și împotriva firii la români. O spun ca un om care am luat cunoștință de fondurile arhivistice ale Armatei Române pe durata ultimelor două sute de ani. Dar nu e treaba mea să fac ordine pe tema asta. Soldatul, instruit soldat sub Jurământ este un alt om decât cel fără această instrucție și fără acest Jurământ, unic între toate jurămintele profesionale prin care depune viața sa jertfă pe altarul Patriei, în caz de primejdie. Din câte mi-am dat seama, lucrând în arhive, o armată profesionistă nu acoperă valoarea unei națiuni instruite militar. Nu tehnica te scoate la liman, ci omul, conștient de răspunderile sale militare, care numai la cazarmă le poate căpăta, nu la, să zicem, televizor.

În vârtoarea vieții

- După armată...

- Cum am mai spus, la Oradea, în timpul serviciului militar obligatoriu de un an și patru luni (19 februarie 1966-13 iunie 1967), am urmat timp de 5 luni (15 aprilie 1966-15 septembrie 1966) Școala de ofițeri de rezervă, absolvită cu gradul militar *Sergent cu diagonală*. Asta, pentru că eram absolvent de liceu cu diplomă de bacalaureat și aveam perspectiva să dau din nou la facultate. Nu am mai dat. Am realizat că, în cazul că voi intra la facultate, părinții nu au posibilitatea să mă întrețină ca student. Trebuia să aleg o altă cale. Acasă, la părinți, nu m-am înapoiat, nu că mi-ar fi fost rușine să dau la sapă sau să trag la coasă, ci pur și simplu că pot să fac altceva cu mai mult folos pentru mine. M-am angajat în învățământ, unde era mare solicitare de cadre didactice, chiar dacă nu aveau o calificare prin studii specifice, doar liceul, ca mine. Așa am ajuns profesor suplinitor la Școala Generală cu clasele I-VIII din comuna Pardoși, județul Buzău, iar ulterior în satul Valea lui Lalu, din aceeași comună, dar ca învățător suplinitor, unde am funcționat din septembrie 1968 până în august 1971, adică trei ani.

- Ți-a plăcut munca de învățător?

- Foarte mult. Dificilă, dar mi-a plăcut. În 1968, în 2 iulie împlinisem 21 de ani. Printre școlari eram ca un frate mai mare.

- Sever?

- Destul de sever. Din armată știam că disciplina este o cale sigură, poate cea mai importantă, pentru a reuși în viață.

- Îi băteai?

- Niciodată. Îi mai urecheam pe cei obraznici tare și atât. Eram autoritar cu ei. Îi obligam să își facă temele date prin programa școlară, destul de multe. Pe drept, motivau că părinții îi obligau la diverse treburi gospodărești și că nu aveau timp pentru lecții. Odată, un puști din clasa a patra, am uitat cum îl chema, m-a întrebat, privindu-mă drept în ochi: „Tovarășe învățător, noi când ne mai jucăm?!”. Ce mai, am rămas blocat, mut. Le-am cumpărat odată o minge de fotbal adevărată și s-au bucurat enorm, abia

ășteptau să iasă în pauza mare și să se joace cu ea. Numai atunci le dădeam voie cu mingea, care o țineam în clasă într-un dulap, sub cheie.

- Între timp, la 23 decembrie 1968, te-ai căsătorit cu domnișoara Elena Burlăcescu din Pardoși.

- A fost un moment crucial al vieții mele. Cum să zic, aveam 21 de ani împliniți, eram cu armata făcută, aveam un salariu, un salariu modest, dar îl aveam, era salariul meu.

- Erai chipeș...

- Mă faceți să mă rușinez. Da, eram.

- Nu eu am spus asta, colega ta de serviciu, doamna Cornelia Ghinea a spus-o, în scris în evocarea despre tine.

- Să îmi fie permis să spun aici câteva cuvinte de laudă, de admirație pentru colega noastră doamna Cornelia Ghinea, căreia noi îi spuneam camaraderește, cu acceptul ei, simplu Cornelia. Un om minunat, bărbătoasă până în măduva oaselor, cum se spune. La Râmnicu Sărat, încă domnișoară, abia ieșită de pe băncile facultății era singurul specialist arhivist cu studii superioare de istorie-arhivistică. A urmat, ca și mine, deși eram civili, traseul Râmnicu Sărat – Pitești al Arhivelor Militare, aș putea spune fără să greșesc: statornici în instituția în care eram angajați. Și ea, Cornelia, a ieșit la pensie tot de la Arhivele Militare. La Pitești s-a căsătorit cu un ofițer, inginer auto, și a dat naștere la doi băieți, acum mari, la casele lor, cu prunci fiecare. Cornelia... un om minunat, cum am mai spus, bun coleg în toate privințele, săritor în ajutor oricând. Rămasă văduvă, s-a zbatut și se zbate, după puterile ei, pentru nepoți, pentru copiii ei. Am colaborat împreună, nu numai în relațiile de serviciu, ci și în scris, participând împreună la diverse reuniuni științifice. Repet: Cornelia – un om minunat, admirabil, cu mult respect față de colegii de serviciu, cu un devotament ieșit din comun pentru profesia sa de specialist cu studii superioare, ca arhivist cercetător. Rar întâlnești un astfel de om, mai ales ca femeie.

- Mulțumesc.

- Și eu vă mulțumesc că am fost lăsat să spun tot ce gândesc și simt pentru un fost coleg de serviciu, împreună zeci de ani.

- În ordine. Să revenim, unde rămăsesem, la cei 21 de ani ai tăi, abia însurat.

- Am vorbit despre Cornelia, colega mea de serviciu atât la Râmnicu Sărat, cât și la Pitești. Să nu credeți că despre soția mea, Elena nu am cuvinte de admirație, de laudă. Ne-am luat din dragoste, cum se zice. Și iată, așa am rămas peste 50 de ani, traversând o mulțime de greutăți împreună. M-a urmat la Pitești, mi-a dăruit o fiică, a ținut practic casa, familia. Așa ceva nu e puțin, este totul. M-a împlinit ca bărbat, fapt pentru care nu am cuvinte să îi mulțumesc, să o admir din toată inima.

- Poate nici nu este nevoie de cuvinte, ci de fapte.

- Așa este. Dar sper să mai vorbim despre asta.

- Angajarea la Arhivele Militare...

- La 30 august 1971, după trei ani, s-a încheiat practic activitatea mea ca învățător suplinitor la Școala Generală cu clasele I-IV din satul Valea lui Lalu. Între timp, cum am mai spus, în 18 septembrie 1969, s-a născut fiica mea Daniela. Era timpul să fac ceva mai stabil, munca de învățător, oricât de mult mi-a plăcut, solicita o pregătire profesională adecvată, pe care nu o aveam. După BAC am dat admitere la Institutul Pedagogic de trei ani din Bacău, unde am picat cu succes, cum am mai spus. Așa că am căutat să mă angajez undeva. Chiar bănuiam că Inspectoratul Școlar nu mai era dispus să îmi acorde încă patru ani de activitatea sau mai puțin.

- Te-ai informat oficial pe tema asta?

- Nu. Ar fi trebuit să depun cererea anuală pentru angajare. Nu am depus-o. De la 1 iulie 1972, deci din vacanța copiilor, m-am angajat la Arhivele Militare din Râmnicu Sărat (U.M. 02405) pe post de magazioner și cu un salariu ceva mai bun, de la 940 lei crescut la 1030 lei, corectat apoi la 1110 lei, la 1 septembrie 1972, iar ulterior ajuns la 1130 lei, ca funcționar principal, nu ca magazioner. Numai că evenimentele au avut o precipitare neașteptată: mutarea Arhivelor Militare de la Râmnicu Sărat la Pitești. Așa se explică faptul că în *Carnetul de muncă*, al meu în perioada 1 septembrie 1973-9 martie 1974 am figurat ca muncitor primitiv-distribuitor la Întreprinderea Construcții Montaj Buzău, iar din 13 martie 1974, m-am angajat din nou la U.M. 02405 Râmnicu Sărat pe postul de funcționar administrativ I, iar de la 1 august 1974 pe același post, dar la U.M. 02405 Pitești, cu un salariu de 1510 lei, care nu era de neglijat, plus alte facilități legate de mutarea în interes de serviciu dintr-o garnizoană în altă garnizoană. Cam asta e tot.

Cetatea Cavalerilor

- **Categoric vor fi fost și alte amănunte, dar nu stăruim asupra lor. Așadar, te-ai făcut piteștean. Oraș mare, oraș frumos, care în anii deceniului ce a urmat a devenit înfloritor prin Combinatul chimic ce s-a dezvoltat aici.**

- Așa este, numai că noi cei de la Arhivele Militare eram concentrați asupra organizării acestor arhive în noua locație. A fost o muncă imensă, uriașă, așa zice. Spun că în doar câțiva ani Depozitul de Arhivă de la Pitești a putut fi disponibil, cu fondurile principale, pentru cercetare. Totodată, prin grija viitorului Serviciu Istoric al Armatei de la București s-a operat microfilmarea principalelor fonduri de arhivă, cu precădere a Jurnalelor de Operații, care puteau fi consultate în acei ani, doar la București. Acum sunt toate la Pitești, originalul acestora. Pentru cercetare, oricând.

- **În ce mă privește, am fost pentru prima dată la Depozitul de Arhivă de la Pitești, când ne-am cunoscut, abia după anul 1984.**

- Da, îmi amintesc. Erați cu Jipa Rotaru.

- **Era o iarnă cumplită, parcă prin februarie 1986, dacă nu 1987, iar în sala de studiu, care era undeva la etaj, în pavilionul vechi, îți înghețau degetele pe pix, făcând fișe de cercetare. Atunci, nici vorbă de xerox sau scanner.**

- Venea destul de des atunci la arhive Vasile Bârză, un publicist spornic pe tematica războiului antihitlerist, cu tipărituri și articole.

- **Nu l-am cunoscut personal, dar câteva din scrierile sale, destul de impregnate cu spiritul încă promoscovit din epocă.**

- Veneau și cercetători de la Centrul de Studii și Cercetări de Istorie și Teorie Militară, care lucrau la *Tratatul de istoria militară a poporului român*, sub îndrumarea generalului Ilie Ceaușescu.

- **Așa este.** (Arăt: Centrul de Studii și Cercetări a fost creat în 1969 cu scopul de a asigura o bază științifică - istorică și de teorie militară - a doctrinei militare a țării prin lupta întregului popor, în temeiul *Legii nr. 14/1972* pentru apărarea țării. Generalul Ilie Ceaușescu era implicat ca președinte al Comisiei Române de Istorie Militară, sub egida căreia a apărut *Tratatul*, dar și ca șef al Consiliului Politic Superior al Armatei - cel mai important organ de partid din armată).

- Știam în linii mari despre asta.

- **În anul 2019, acest Centru de Studii și Cercetări și-a sărbătorit 50 de ani de existență. Pentru că nu a fost al lui Ilie Ceaușescu, cum eronat și defăimător s-a spus după 1989, ci al Armatei Române.**

- Înțeleg.

- **În ce a constat activitatea la Depozitul de Arhivă de la Pitești, până la numirea ta, în 1982, custode la Sala de studiu?**

- Aproape zece ani de facultate! Evident, glumesc. Dar totul cam așa ceva a însemnat. Am învățat depozitele de arhivă bob cu bob, că să mă exprim astfel.

- **Te ascult.**

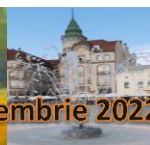
- În luna iunie 1974 m-am mutat la Pitești. Ca funcționar administrativ I, adică tot un fel de magazioner, dar cu prezența în toate depozitele de arhivă, am contribuit vreme de mai mulți ani la reorganizarea și reinventarierea fondurilor și dosarelor de arhivă. Cum am mai spus, o muncă titanică, alături de echipele care alcătuiau inventarele sub îndrumarea de specialitate a șefului de secție, azi regretatul colonel Dumitru Dobre, licențiat al Facultății de Istorie a Universității București, ca și soția sa, doamna Florica Dobre.

- **Și autori a multor lucrări de istorie, tipărite și bine primite de publicul interesat.**

- Exact. Dar ceea ce vreau să spun este ... facultatea mea! Prin forța împrejurărilor, cărând dosare de la depozitele de arhivă la sălile unde colegii lucrau inventarele pentru noua locație, am învățat fondurile de arhivă, chiar cu dosarele lor, pe fiecare depozit separat. Așa se explică faptul că, în calitate de custode la Sala de studiu puteam servi cercetătorii cu dosarele solicitate din cutare sau cutare fond de arhivă. Mai mult, puteam să le sugerez pentru cercetare și alte fonduri de arhivă și chiar dosare.

- **Deci, în spatele așa-zisei legende stă munca de ani de zile, stăruitoare, spre a învăța arhiva.**

- Exact. Nu am considerat că ceea ce fac este o corvoadă, alături de colegii care lucrau la inventare, sau ulterior în calitate de custode la Sala de studiu. Spun fără emfază, din casa părintească am învățat că doar munca și stăruința în muncă te scoate la liman și, după împrejurări, chiar la bunăstare. Nu întotdeauna mi-a reușit acest crez, dar am stăruit în el, iar acum, din perspectiva atâtor ani ce am trăit

pot spune că sunt mulțumit. Am citit undeva, nu pot spune că de la mine zic: **În viață, secretul este să prețuiești ce ai.** Eu zic, acum, nu în sensul de a te mulțumi cu ce ai, ci a prețui ceea ce ai și a spori mai departe ce ai. Este extrem de important aceasta.

- **Deci, încă o dată: legenda despre tine ca arhivist cercetător, apreciat de mulți dintre cei care te-au cunoscut, este munca ta. Ai putea să numești cel puțin un fond de arhivă care, exagerând puțin, te-a fascinat, cunoscându-l îndeaproape?**

- Eu zic că da. Da fapt, sunt mai multe fonduri de arhivă, des solicitate la cercetare și care mi-au stârnit interesul pentru cunoașterea de ansamblu a acestor fonduri, dar și a unor dosare mai deosebite, cuprinse în ele. Mă refer la fonduri ca Marele Stat Major al Armatei Române, Marele Cartier General, Statul Major al Aerului, Statul Major al Marinei Militare, Inspectoratul Clerului Militar ș.a. Dar cel mai mult m-a fascinat - ca să folosesc un termen utilizat de dumneavoastră - a fost și rămâne fondul sau fondurile *Memorii personale*.

- **Interesant. De ce? Te ascult.**

- În primul rând pentru că este riguros organizat. În al doilea rând pentru conținutul dosarelor cuprinse în fond. Toți ofițerii, toți generalii Armatei Române. Viața lor ca militari în activitate. Dar poate ar trebui să explic puțin.

- **Te rog.**

- Se știe că în toate armatele moderne și contemporane ale lumii civilizate, celor care urmează o carieră militară, școlarizată, cu precădere ofițeri și generali, dar nu numai acestora, li se întocmește un dosar personal de activitate de la începutul carierei militare până la sfârșitul acesteia. În dosar/*Memoriul personal*: o foaie matricolă și *Foile calificative anuale* întocmite de șefii direcți și supranotate de șefii ierarhici. Evident, aceste *Foile calificative anuale* sunt redactate pe baza unui formular tipizat. Doar aparent seamănă între ele, în realitate compun portretul moral și profesional al celui în cauză. Nu știu dacă m-am exprimat corect, exact?

- **Te-ai exprimat cum trebuie. Te rog să continui.**

- În depozitul de arhivă aceste *Memorii personale* sunt ordonate pe două mari fonduri: *Memorii bătrâni* și *Memorii tineri*. În cuprinsul fiecărui fond, *Memoriile personale* sunt ordonate pe grade militare și alfabetic după numele de familie. Cu alte cuvinte, la căutarea în depozitul de arhivă urmez această cale, riguros organizată.

- **Te rog dă un exemplu.**

- Episcopul General de Brigadă dr. Partenie Ciopron al Armatei Române.

- **Da, între anii 1937-1948, episcop militar.**

- Caut la *Memorii bătrâni*, Generali, litera C. Evident, la litera C sunt zeci de dosare, poate și mai multe. Caut Cipron, aflu, extrag dosarul spre cercetare. Pun în acel loc fișa/ foaie cu cererea de cercetare. Cota pentru cercetător, în acest caz, va fi : A.M.R., fond 3042. *Memorii Bătrâni*, Generali, C, dosar nr. etc.

- **Mulțumesc. Completez eu cota cu date reale: dosar nr. 30, ff. 5-16 (Foile calificative).**

- Vreau să mai spun că unele dosare/*Memoriul personal* sunt voluminoase, iar altele conțin doar câteva file, cum a fost cazul căpitanului aviator Vasile Craiu, cu doar 6 file.

- **Nici Titus Alexe , nici Valeriu Avram nu îl utilizează în lucrările lor. Nu l-au cerut la studiu?**

- Din câte știu eu, Titus Alexe a folosit în lucrarea tipărită la Editura Modelism doar documente provenite de la familia Vasile Craiu, iar domnul Valeriu Avram nu știu dacă mi-a cerut la Sala de studiu *Memoriul personal Vasile Craiu*, când a scris carte *Zburătorii României Mari*.

- **A fost norocul meu să îl cer la studiu și, cu aprobările de rigoare, să îl xeroxez.**

- Știți cât l-am căutat, se rătăcise printre alte *Memorii personale*, la litera C. poate de aceea domnul Valeriu Avram nu pomenește despre el. Doar la insistențele dumneavoastră, destul de imperative, l-am aflat și l-am xeroxat.

- **Iar eu l-am utilizat pentru prima dată în istoriografie într-o comunicare ținută la Muzeul Vrancei din Focșani, în anul 1998.** (Explic în continuare că respectiva comunicare cu Vasile Craiu s-a cuprins în volumul *România și Primul Război Mondial*, tipărit la Focșani, în acel an. Ulterior, comunicarea s-a retipărit în volumul de autor *Pentru făurirea României mari (1916-1919)*, în anul 2007. Din păcate, în ambele cazuri nu au fost tipărite cele 6 file cu *Foile calificative* din *Memoriul personal*. Ele au fost oferite colegului Dan Antoniu care le-a tipărit pentru prima dată integral în lucrarea sa *Căpitan aviator Craiu Vasile*, Editura Măiastra, Târgu Jiu, 2018, fără a menționa că cercetarea în Arhivele Militare a fost făcută

de Aurel Pentelescu. Este vorba de *Memoriul personal* căpitan Craiu Vasile, repet sub cota: Fond Memorii, Bătrâni, litera C, Căpitani, dosarul nr. 823, ff. 1-6). **Dar zic să ne oprim aici, spre a trece la poate cea mai ... fascinantă perioadă din activitatea ta la Depozitul de Arhivă din Pitești. Ani mulți și rodnici au fost din 1982 și până la ieșirea la pensie.**

– Într-adevăr fascinantă! M-am simțit împlinit sub raport profesional, util în mod deosebit pentru cei veniți la Sala de studiu pentru cercetare. Am cunoscut astfel o mulțime importantă de cercetători, care, la rândul lor, au beneficiat de munca mea.

– **Așadar, conștientizezi această perioadă de timp și faptul te onorează. Mulțumesc.**

– Dar înainte de a trece mai departe, rog să îmi fie permis să fac câteva completări la cele spuse până acum. Mai întâi despre școala primară din satul Valea lui Lalu, apoi unele detalii legate de mutarea la Pitești.

– **Te rog. Ascult.**

– Cum am mai spus, am fost timp de patru ani, 1968-1972, învățător suplinitor la Școala Generală cu clasele I-IV din satul Valea lui Lalu, aparținând comunei Pardoși, județul Buzău, adică de la 21 la 25 de ani, după armată și după ce mă căsătorisem și se născuse fiica mea, Daniela. Vreau să spun că această școală era organizată cu patru clase ce funcționau simultan în aceeași sală de clasă. Pentru mine munca ce o desfășuram cu cei aproape 30 de elevi în fiecare an a fost o experiență uluitoare. Nu numai că știam după nume și prenume pe fiecare elev, acum i-am uitat complet, dar știam și performanțele școlare ale fiecăruia. Evident, îi notam și caracterizam cum erau cerințele de evidență școlare de atunci. Părinții elevilor mă prețuiau pentru dăruirea ce depuneam asupra odraslelor lor să știe citi, scrie și socoti, plus alte deprinderi cerute de programa școlară.

– **Dar toate țineau de obligațiile tale ca învățător.**

– Exact. Mai spun că clădirea acestei Școli – sală de clasă, cancelarie, hol de intrare – era nouă, din zid, acoperită cu tablă zincată, iar încăperile și holul cu mozaic pe jos. Numai că în primăvara anului 1981, această clădire a fost dărâmată în urma alunecărilor de teren. Din câte știu, nu s-a mai făcut o altă clădire de școală, întrucât nici copii de vârstă școlară nu au mai existat în sat.

– **Evident, un episod trist.**

– Am ținut să-l punctez, întrucât acei ani la Școala din Valea lui Lalu țin de viața mea, cea de demult. Ani frumoși.

– **Corect. Te rog să treci mai departe.**

– La 1 iulie 1972 am fost angajat, ca civil, la U.M. 02405 Râmnicu Sărat. La angajare am fost avertizat că o dată cu angajarea pe post de salariat/ personal muncitor civil, cum se spunea, sunt obligat să urmez unitatea militară – Arhivele Armatei Române, care se mută în garnizoana Pitești, în fosta cazarmă a Regimentului 4 Argeș din anii interbelici. Am acceptat, deși părinții mei, pe drept, au protestat, solicitând să îmi găsesc un job, cum se zice astăzi, în Râmnicu Sărat sau în împrejurimi. Dar decizia mea în acel moment o consideram ca fiind cea bună.

– **Dar U.M. 02405 nu s-a mutat efectiv la Pitești decât în prima parte a anului 1974.**

– Așa este. Tocmai aceste aspecte, în completare, doresc să le arăt.

– **Te rog. Dezvoltă de ți-a propus să spui.**

– Odată angajat, în iulie 1972, timp de doi ani am lucrat la pregătirea Arhivelor Militare pentru mutarea la Pitești, concomitent cu soluționarea unor probleme curente (cereri) ce țineau de obligațiile instituției. Activitatea propriu-zisă a arhivelor nu a fost suspendată.

– **Absolut corect, cred și eu.**

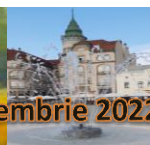
– După angajare, a urmat o scurtă perioadă de acomodare și însușirea prevederilor din regulamentele specifice arhivelor militare. Ulterior am fost repartizat la un pavilion cu arhiva așa numitei Secția I, unde șef de pavilion era un om cu experiență arhivistică, extrem de disciplinat și ordonat, **Ion Câmpeanu**, civil. Fondurile de arhivă depozitate în acel pavilion erau perfect ordonate și catalogate. Am fost impresionat.

– **Ce anume făceai?**

– O mulțime de activități, alături de ceilalți colegi de serviciu, care concretizau pregătirea depozitelor și fondurilor arhivistice pentru a fi transportate cu autocamioanele de la Râmnicu Sărat la Pitești. Le enumăr: a) scoaterea la macerat a unor fonduri sau părți din aceste fonduri ce aveau procese verbale de selecționare aprobate; b) împachetarea în pachete de anumite dimensiuni a dosarelor din fondurile de arhivă, cu, spre exemplu, schimbarea sforilor la unele pachete, deja uzate, cu sfoară nouă,

Cetatea Cavalerilor

rezistentă la manipulare; c) ținerea strictă a evidenței fondurilor din pavilioane și a numărului de dosare pe fiecare fond, cu pachetele respective etc. În concret, erau o mulțime de operațiuni stricte, consemnate în scris, care pregăteau transporturile pe pavilioane, fonduri de arhivă și dosare la Pitești. O muncă uriașă, chiar istovitoare, zi de zi.

- Îmi închipui.

- În vara anului 1973, lunile iunie-iulie-august, am fost cooptat în echipa ce a realizat *Registrul unic* pe unitate cu fondurile de arhivă din toate secțiile, sub îndrumarea **Maiorului Nicolae Arsenie**, locțiitorul comandantului de unitate. Munceam uneori și peste orele de program. Era o activitate care impunea o mare atenție și rigoare în consemnarea datelor cerute de acel *Registru unic*. Avantajul pentru mine a constat că în cele trei luni calendaristice, prestate zi de zi, mai puțin duminica, mi-am făcut o viziune de ansamblu asupra întregii Arhive.

- Alte informații?

- Destule, și bune și rele. Am funcționat ca civil în U.M. 02405 Râmnicu Sărat de la data de 1 iulie 1972 până la data de 27 august 1973, când forțat de rude și părinții mei mi-am dat demisia, fiind angajat prin transfer la Întreprinderea de Construcții Montaj Buzău, în perioada 1 septembrie 1973-9 martie 1974, când, din data de 13 martie 1974, m-am angajat din nou – zic eu, definitiv la U.M. 02405 Râmnicu Sărat. La data de 19 aprilie 1974 am efectuat primul drum la Pitești cu coloana ca transporta arhiva. Pentru ca pe data de 6 iunie 1974 să primesc repartitie pe un apartament în Pitești.

- Ca în filme.

- Nu chiar ca în filme, dar o perioadă cât se poate de frământată, decisivă pentru mine.

- S-a meritat?

- Eu zic că da, chiar, fără exagerare, pe deplin. Sub raport profesional, ca arhivist fără studii universitare, am atins cote pe care nu le bănuiam, atât ca satisfacție profesională, cât și ca salarizare. Cu greu, dar am asigurat un loc de muncă mai stabil atât pentru soția mea, cât și pentru fiica, Daniela, după terminarea liceului. Iar orașul Pitești, după cum s-a mai spus, este orașul Pitești! Nu îl compar cu Râmnicul Sărat fiindcă nu este respectuos din partea mea, fiecare localitate cu destinul ei.

- Mai sunt aspecte de completat?

- Câteva, importante zic eu. La noua mea angajare am fost repartizat la depozitele unde erau fondurile instanțelor militare, iar coleg de serviciu era un om priceput și de toată isprava, **Aurel Țopănă**. Acesta s-a ocupat de încărcarea arhivelor instanțelor militare în autocamioane la Râmnicu Sărat, iar eu, la Pitești, primeam acele fonduri și le depozitam în pavilioanele de aici, cu ajutorul militarilor în termen, pe baza tabelelor primite.

- Te descurcai?

- În 1974 aveam 27 de ani, eram, ca să zic așa, băiat mare, știam ce responsabilități îmi revin. Glumesc, evident. Dar ceea ce vreau să subliniez este faptul că dacă la Râmnicu Sărat am lucrat mai mult la evidența fondurilor depozitate în pavilioanele unde fusesem repartizat, dar și la soluționarea unor cereri pentru vechime în vederea dosarelor pentru pensie în noua locație, la Pitești, chiar efectuam zilnic cereri, ajungând să fiu în scurt timp, de bun ajutor pentru șeful Biroului Cereri, subofițerul adjutant **Vasile Zaharescu**. Eram tot la Secția I, la pavilioanele în care erau depozitate fondurile de arhivă ale instanțelor militare. Lucram zilnic la soluționarea de cereri specifice, copii de pe sentințele de condamnare. Am realizat atunci, cercetând fonduri de arhivă din secolul al XIX-lea, cât și din prima jumătate a secolului al XX-lea, cât de importante sunt aceste fonduri de arhivă în particular, dar mai ales cât de important este un Depozit de Arhivă precum cel în care eram salariat sub multiple aspecte: uman, istoric etc. Timp îndelungat, din 1974 și până în anul 1980 am lucrat la soluționarea diverselor cereri. Am făcut echipă cu admirabili colegi: **Mocanu Ion, Pârvu Lache, Băruță Gheorghe, Enachi Ioana, Negoșanu Tanța, Bizadea Virginia** și alții. Îmi amintesc cu drag de toți. Din primăvara anului 1980 și până în mai 1982, când am fost mutat custode la Sala de studiu, am prestat o muncă deosebit de interesantă pentru mine – operațiunile de prelucrarea arhivei, inventarierea și ordonarea acesteia, adică fișarea fondului de arhivă.